

ODNOSI KINE I SRBIJE

MEDIJI I STAVOVI GRAĐANA

DVOMESEČNI PREGLED
NOVEMBAR 2023-JANUAR 2024.

Autori

Dragoslav Rašeta
Dimitrije Milić
Miljan Mladenović
Lana Radnić
Mijat Kostić

JANUAR 2024.

VIŠE O PROJEKTU

Istraživanje se sprovodi u okviru projekta „Raising Awareness About Foreign Authoritarian Influence“ koji se sprovodi uz podršku *National Endowment For Democracy (NED)* i *International Republican Institute (IRI) Beacon Project* u sferi prikupljanja podataka za potrebe medijskog monitoringa i analize medija. Stavovi izrečeni u daljem tekstu ne predstavljaju zvaničan stav NED-a ili IRI-ja.

Rezultate svih dosadašnjih istraživanja možete pronaći na nekom od naša dva organizacijska sajta:

1. novitreciput.org u sekciji *Publikacije*
2. istrazivanja.rs u sekciji *Blog*

NAŠ TIM

U okviru našeg istraživanja angažovano je više ljudi koji se bave različitim projektnim aktivnostima. Kor naše grupe istraživača čine sledeći ljudi:

**Dragoslav
Rašeta**
Monitoring
medija

**Dimitrije
Milić**
Monitoring
medija

**Miljan
Mladenović**
Istraživanja
javnog mnjenja

**Lana
Radnić**
Fokus grupe

**Mijat
Kostić**
Fokus grupe

O istraživanju

Odnosi Srbije i Kine su sve češća tema u domaćem javnom prostoru i dominantno dolaze kao posledica sve većeg ekonomskog povezivanja dve države. Kineske investicije, rast trgovinske razmene i susreti zvaničnika dve države proizvode i efekte na domaći medijski prostor i stavove građana o ovoj državi, ali i generalno o spoljnoj politici Srbije i globalnim zbivanjima. Potpisivanje ugovora o slobodnoj trgovini između dve države u oktobru 2023. godine, označilo je dodatno produbljivanje odnosa, koje smo mogli videti i u domaćem medijskom prostoru. Naša organizacija je ovaj dvomesečni set istraživačkih aktivnosti posvetila u značajnoj meri istraživanju ovog fenomena i njegovog efekta na medije i stavove građana Srbije.

Naša organizacija je u okviru projekta „Raising Awareness About Foreign Authoritarian Influence“ koji sprovodi uz podršku Nacionalne zadužbine za demokratiju – NED (National Endowment For Democracy - NED) obradila glavna aktuelna pitanja koja se tiču globalne politike i njihovog uticaja na Srbiju iz ugla medija i stavova građana naše zemlje. Cilj ovog istraživanja je bio praćenje stavova javnog mnjenja o tri aktivnosti koje su bile dominantne u našem dosadašnjem radu, a koje su bile posvećene i navedenim temama konkretnije.

Elementi i metodologija

U okviru istraživanja naša organizacija je sprovela medijski monitoring 15 popularnih news portala u Srbiji u periodu od 1. septembra 2023. do 31. oktobra 2023.* Zahvaljujući programskoj platformi *Pulsar* naši istraživači obradili su reprezentativan uzorak od 10.000 objavljenih članaka u poslednjem posmatranom dvomesečnom periodu, kao i tačno 115.113 članaka od početka praćenja u martu 2022. Obradjeni su tekstovi koji su spominjali na bilo koji način međunarodno relevantne države i saveze (Kina, SAD, Rusija, Ukrajina, Tajvan, EU, NATO...) i lidere ovih država i organizacija (Džo Bajden, Vladimir Putin, Ursula fon der Lajen, Olaf Šolc, Emanuel Makron, Si Đinping,...).

Cilj ovog dela istraživanja bio je da utvrdimo na koji način su uticajni mediji u Srbiji predstavljali navedene aktere, da li postoje upečatljivi narativi oko njih ili ključnih međunarodnih zbivanja i promene međunarodne političke situacije, kome su mediji bili u proseku naklonjeniji i da li su u medijima postojale teme koje su bile vezane za ove aktere, a da se ne tiču samo rata u Ukrajini, kineske politike, ekonomske situacije u svetu ili generalnog stanja međunarodne politike. Zahvaljujući našim nalazima iz pregleda medijske slike mogli smo da utvrdimo generalni ton spominjanja navedenih aktera i da identifikujemo narative koji su bili najzastupljeniji. U ovom periodu dodatni napor je investiran u praćenje medijskog izveštavanja odnosa Kine i Srbije.

Nakon utvrđenih nalaza iz domaćih medija u prvih pola godine, cilj našeg istraživanja bio je da još jednom proverimo kompatibilnost medijske slike o Kini sa stavovima građana Srbije. U cilju utvrđivanja povezanosti načina predstavljanja aktera u medijima i stavova građana o istim akterima, naša organizacija je od 7. do 9. decembra 2023. sprovela istraživanje javnog mnjenja na reprezentativnom uzorku celokupne populacije Srbije bez teritorije Kosova i Metohije od 2.259 ispitanika i seriju fokus grupa na teritoriji grada Smedereva. Kroz ukrštanje ova tri izvora, naša organizacija je uspela da dođe do kompletnije slike stanja javnog mnjenja u Srbiji i kroz ugao gledanja načina saopštavanja medija o Kini i njenoj ulozi u Srbiji, ali i kroz upoznavanje sa stavovima građana o ovom odnosu i spoljnoj politici Srbije prema ovom akteru međunarodne politike.

**alo.rs, b92.net, blic.rs, danas.rs, espreso.co.rs, informer.rs, kurir.rs, mondo.rs, n1info.rs, nova.rs, novosti.rs, pink.rs, rts.rs, sd.rs i telegraf.rs*

Ciljevi istraživanja

1. Utvrditi kako mediji predstavljaju trendove u globalnoj politici i odnose Srbije i Kine i njihov uticaj na položaj Srbije u Evropi i svetu
2. Utvrditi šta građani Srbije misle o navedenim važnim svetskim političkim pitanjima i kako vide ulogu Srbije u takvom svetu
3. Utvrditi koliko su ton izveštavanja medija i stavovi građana slični i da li su uzročno povezani

Medijski monitoring

U cilju utvrđivanja na koji način mediji u Srbiji mogu imati uticaja na domaće javno mnjenje i stavove građana o spoljnoj politici i ulozi različitih velikih sila, naša organizacija je sproveda medijski monitoring i za naredni period 2023, od 1. septembra do 31. oktobra za 15 uticajnih news portala u Srbiji. Na ovaj način želeli smo da saznamo na koji način su mediji u Srbiji prenosili vesti koje se tiču rastućih odnosa Srbije i Kine i koji narativi vezani za njih su bili prisutni u navedenom periodu. Zahvaljujući platformi *Pulsar* i nizu ključnih reči koje se tiču navedenih aktera, naša organizacija je uspela da identifikuje glavne medijske narative i generalni ton spominjanja najvažnijih političkih aktera u svetu i u kontekstu međunarodne političke i ekonomske situacije, ali i Kine kao praćenog aktera.

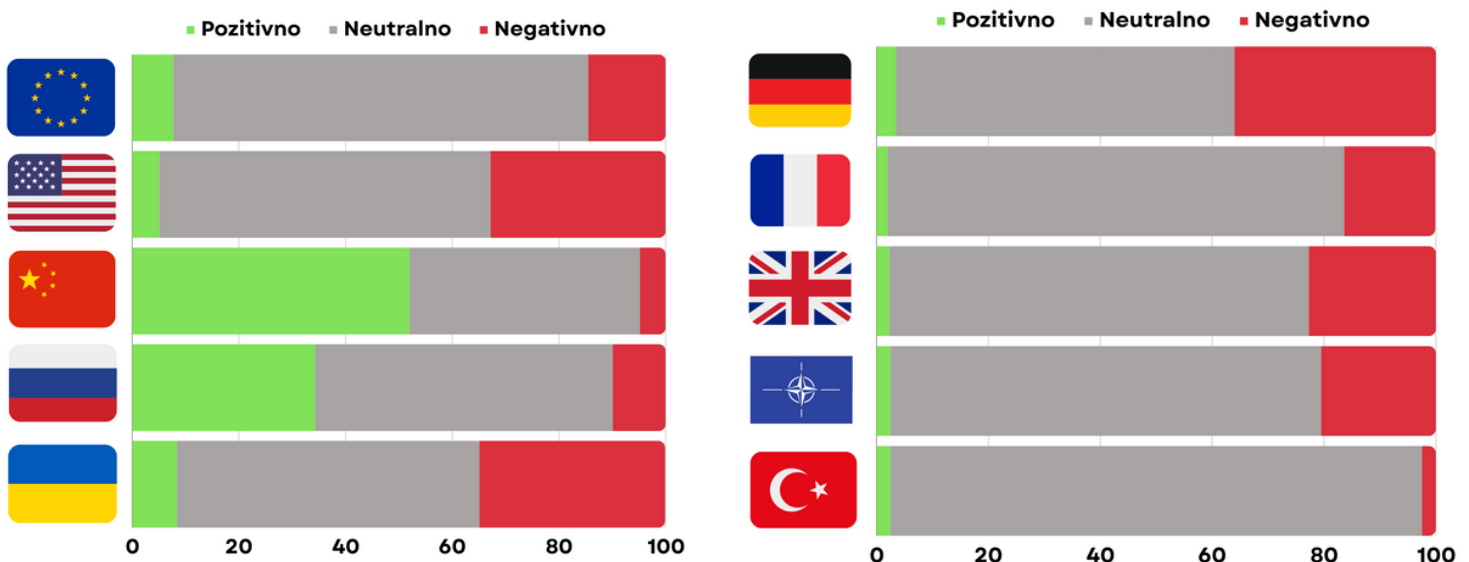
Cilj ovog dela istraživanja bio je da utvrdimo na koji način su uticajni mediji u Srbiji predstavljali sve u uvodu navedene aktere, da li postoje upečatljivi narativi oko njih, kome su mediji bili u proseku naklonjeniji i da li su u medijima postojale teme koje su bile vezane za spoljnu politiku Srbije, a da se ne tiču već ustanovljenih pravilnosti. U periodu septembra i oktobra važna tema je bilo potpisivanje sporazuma o slobodnoj trgovini između Pekinga i Beograda, te je i Kina kao tema bila važnija nego u prethodnim praćenim ciklusima.

Nakon utvrđenih nalaza iz domaćih medija i u ova dva posmatrana meseca 2023. godine, cilj našeg istraživanja bio je da proverimo kompatibilnost medijske slike sa stavovima građana Srbije. U cilju utvrđivanja povezanosti načina predstavljanja aktera u medijima i stavova građana o istim akterima, naša organizacija je u navedenom periodu sproveda istraživanje javnog mnjenja na reprezentativnom uzorku celokupne populacije Srbije bez teritorije Kosova i Metohije i seriju fokus grupa na teritoriji grada Smedereva, s obzirom da se radi o gradu u kom je kinesko preuzimanje lokalne Železere proizvelo korišćenje formulacije “čelično prijateljstvo” za odnose dve države. Kroz ukrštanje ova tri izvora, naša organizacija je uspela da dođe do kompletnije slike stanja javnog mnjenja u Srbiji i kroz ugao gledanja načina saopštavanja medija o odnosima Beograda i Pekinga, ali i kroz upoznavanje sa stavovima građana Srbije oko njihove uloge u svetu i Srbiji, kao i pratećih međunarodnih tema.

Veliki broj članaka spominjao je neke od korišćenih ključnih reči, koje su olakšavale pretragu online spominjanja traženih pojmova. Naš istraživački tim analizirao je medijsku sliku u periodu septembar-oktobar na reprezentativnom uzorku od 10.000 medijskih članka koji su spominjali neke od aktera. Nakon odstranjivanja članaka koji su irelevantni za analizu i čije spominjanje glavnih svetskih političkih aktera nema politički relevantnu konotaciju, rezultati koji su dobijeni pokazuju izvesene afinitete i trendove na makro nivou, iako je trend pristrasnosti ukupno gledano u velikom padu i u ovom periodu.

Rezultati monitoringa

Ukupni rezultati za celokupni posmatrani period od 1. septembra do 31. oktobra 2023. na reprezentativnom uzorku od 10.000 članaka

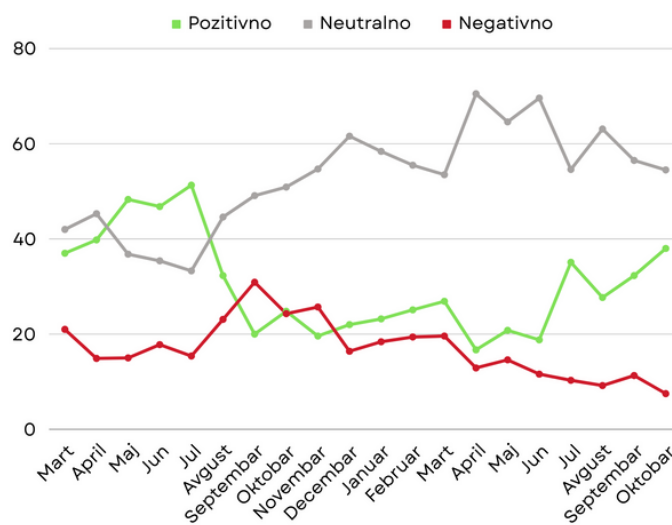
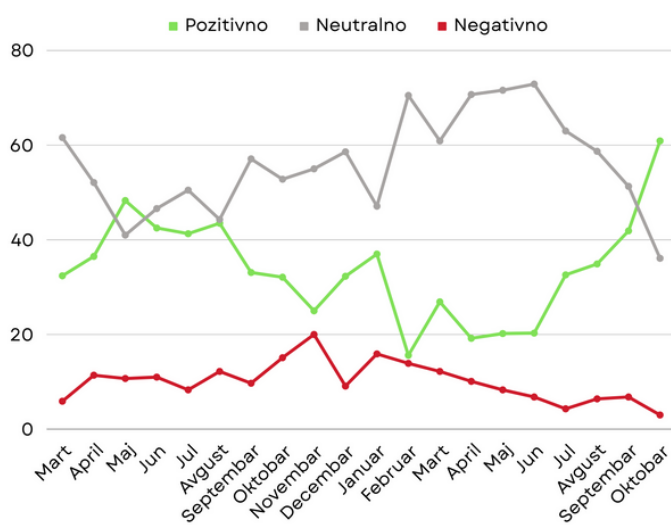
Medijsko izveštavanje o najvažnijim temama međunarodne politike i akterima u ovom polju nastavilo se i u ovom dvomesečnom periodu u obrascima koji su se mogli videti u prethodna četiri meseca. Tema rata u Ukrajini opstala je kao najdominantnija u javnom prostoru, iako pod izazovom drugih popularnih međunarodnih aktuelnosti, te je i broj spominjanja Rusije i Ukrajine bio disproporcionalno veći nego svih ostalih aktera, iako je opao po broju. Ugao gledanja na ova dva najčešće spominjana aktera međunarodne politike u ovom periodu se približno vratio na proseke iz perioda samog početka rata. U septembru i oktobru primetan je dalji i nešto odlučniji rast proruskog izveštavanja i dalji rast negativne predstavljenosti Ukrajine. Kada se pogledaju generalni dvomesečni rezultati, može se reći da su najpribližniji stilu izveštavanja od pre prošle jeseni kada je postojala prorуска pristrasnost i više kritički orijentisanih tonova prema Ukrajini.

Na drugoj strani, antizapadni sentiment zabeležio je dalji rast, gde ponovo niti jedan zapadni akter, bilo država ili organizacija, nije imao neto pozitivnu predstavljenost. Evropska unija je iz blago pozitivne predstavljenosti u 3 od 4 meseca na početku 2023, ponovo prešla u negativnu zonu. SAD su zabeležile jednu od najnegativnijih predstavljenosti od prethodnog leta, kao i NATO. Neto negativnu predstavljenost zabeležili su i Nemačka, Francuska i Ujedinjeno Kraljevstvo. Zapadne države bile su disproporcionalno veća meta kritike i negativnih članaka nego bilo koji drugi akter međunarodne politike u domaćim medijima.

Važno je navesti da je Kina u domaćem medijskom prostoru zabeležila jedan od najboljih rezultata od početka našeg istraživanja kada se radi o kvalitetu predstavljenosti. Za takav veoma pozitivan rezultat zaslužan je potpisani ugovor o slobodnoj trgovini između Beograda i Pekinga koji je proizveo lavinu pozitivnih vesti o ovoj državi i mogućnostima saradnje. Broj pozitivnih članaka bio je čak veći od broja neutralnih, što se retko dešava u domaćem medijskom prostoru. Predstavljenost Turske ostala je dominantno neutralna kao i u ranijim presecima medijskog izveštavanja.

Stabilno predstavljanje Kine

Ukupni rezultati za celokupni posmatrani period od 1. marta 2022. do 31. oktobra 2023. na reprezentativnom uzorku od 115.113 članaka

Nakon preko godinu dana praćenja izveštavanja medija o ključnim akterima međunarodne politike, mogu se primetiti pravilnosti pozitivnog i negativnog predstavljanja. Zapadni akteri su po pravilu bili stabilno negativno predstavljeni od marta 2022. do poslednjeg posmatranog perioda u septembru i oktobru 2023, dok su u istom periodu Kina i Rusija imale dosta bolji medijski tretman. Uprkos u proseku neto pozitivnom predstavljanju Pekinga i Moskve u medijima, najveća razlika nakon skoro dve godine monitoringa je nivo stabilnosti afirmativnog izveštavanja o ove dve države.

Kineska pozitivna predstavljenost pokazala se kao stabilnija, te nije bilo meseca u kom je Kina bila neto negativno predstavljena. Mali broj kritički nastrojenih članaka u proseku je održavao kinesku medijsku sliku afirmativnom u svakom mesecu od marta 2022. do oktobra 2023. Broj članaka koji je spominjao Kinu u bilo kom kontekstu bio je skoro 7 puta manji od ukupnog broja tekstova i vesti koji su spominjali Rusiju, prvenstveno zbog aktuelnosti teme rata u Ukrajini. Upravo zbog navedene teme, Rusija je imala nestabilniju medijsku predstavljenost. Svaki manji ili veći trijumf Ukrajine na frontu donosio je tokom jeseni i zime 2022. više negativnih članaka i manje pozitivnih članaka o ovoj državi. To je dovelo do toga da u navedenom periodu Moskva bude i u negativnoj zoni u dva mesečna preseka, što sa Kinom nije bio slučaj.

Medijska predstavljenost Pekinga bila je manja, ali stabilno pozitivnija, sa drastičnim skokom od leta 2023. Za takav skok popularnosti Kine u domaćem medijskom prostoru zaslužni su susreti kineskih i srpskih zvaničnika, delovanje kineske ambasadorke Čeng Bo, pohvalne priče o kineskim investicijama u Srbiji, kao i veličanje kineske ekonomije od strane proruskih medija u kontekstu antizapadnih tekstova. Medijska tema BRIKS-a kao kontrateže Zapadu, takođe je pogodovala pozitivnijem predstavljanju Pekinga domaćoj medijskoj publici.

Narativi o odnosima Srbije i Kine

Analize postojeće i buduće ekonomske i političke saradnje između Srbije i Narodne Republike Kine dominirale su srpskim medijskim prostorom tokom septembra i oktobra prethodne godine. Glavni razlog za povećano medijsko interesovanje bilo je potpisivanje ugovora o slobodnoj trgovini između dve države, kao i poseta srpskog političkog vrha Pekingu povodom desete godišnjice kineske globalne inicijative „Pojas i put“. Potpisivanje ugovora o slobodnoj trgovini je interpretirano kao bitan iskorak u saradnji Srbije i Kine i kao krucijalna šansa za srpska dobra i usluge, naročito poljoprivredne proizvode, da prodru na ogromno kinesko tržište. Kina je predstavljena kao benevolentni džin koji želi da vidi ekonomski dominantnu Srbiju na prostoru Jugoistočne Evrope, i sa pozicije jedne supersile nudi alternativu do sada nezamenljivom evropskom tržištu.

Diskusija o potencijalnim negativnim ekonomskim posledicama ovog bilateralnog sporazuma je marginalizovana, dok je sa druge strane program „Pojas i put“ učestalije kritikovan. Deset godina nakon njenog početka posetom kineskog predsednika Ši Đinpinga Kazahstanu, mediji prenose da se „Pojas i put“ nalazi u svojoj terminalnoj fazi, nakon što nije uspeo da ispuni veoma ambiciozna očekivanja liderstva Komunističke partije Kine. Mediji su ukazivali na mali broj zvaničnika koji je prisustvovao samom samitu, neuspešne i sve ređe investicije, opasnost od „dužničkog ropstva“ i, tada, potencijalno, a sada već realizovano, napuštanje inicijative od strane Italije, jedine G7 članice koja je bila deo „Pojasa i puta“.

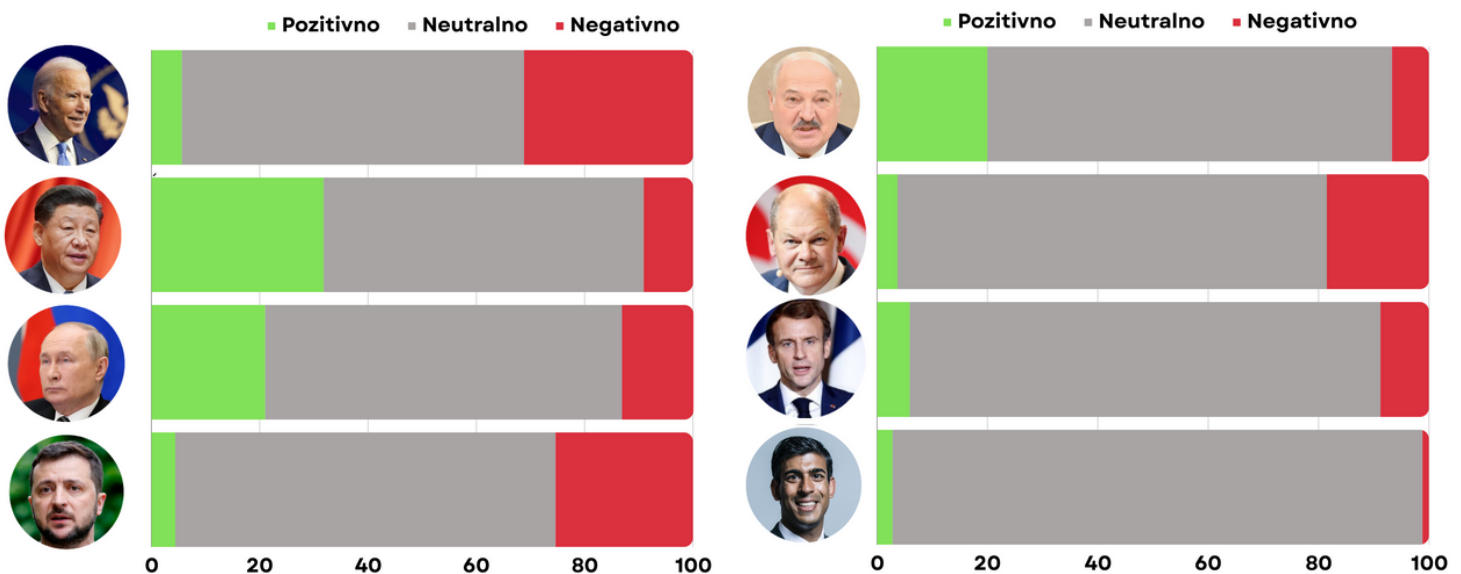
Ovakav trend izveštavanja je doveo do toga da u oktobru imamo u isto vreme prisutno uzdržano i pesimistično izveštavanje kada je reč o trenutnoj pozicije Kine na međunarodnoj pozornici, dok sa druge strane postoji konzistentni pozitivni narativ kada je reč o bilateralnim odnosima Kine i Srbije. Kao i u prethodnim mesecima našeg istraživanja, glavne stegonoše ovog narativa su bili predsednik i članovi Vlade. Dugo građen narativ o „čeličnom prijateljstvu“ dve države je u ovom dvomesečnom periodu doživeo i dugo očekivanu kvantitativnu ekspanziju. Najveći broj tekstova sa pozitivnim sentimentom prema Kini se pored sporazuma o slobodnoj trgovini, zapravo odnosio na počasti i način na koji je primljena srpska delegacija, kao i na bliske personalne odnose dva predsednika. Ovaj narativ su dodatno podržavale brojne izjave ministara koji su afirmativno promovisali saradnju između Kine i Srbije, naročito u oblasti saobraćajne infrastrukture i bezbednosti.

Određeni deo medija je iskoristio ove političke događaje da izvrši sveobuhvatnu rekapitulaciju „čeličnog prijateljstva“ i nedvosmisleno predstavi Kinu kao najmoćnijeg i najbližeg srpskog saveznika. Osim povećane količine sadržaja, izveštavanje srpskih medija o Kini se suštinski nije promenilo od početka istraživanja marta 2022. godine. Kina je i dalje konzistentno pozitivno predstavljena u domaćim medijima i jedina od 4 glavna spoljnopolička aktera (EU, Rusija i SAD) koja ni jednog meseca od početka istraživanja nije bila u „crvenoj zoni“, odnosno generisala više negativnih od pozitivnih sentimentata u medijskim člancima.

Kina je u prvoj polovini 2022. godine posmatrana kroz prizmu rata u Ukrajini, gde je percipirana kao oruđe koje će omogućiti Rusiji da prevagne u iscrpljujućem ratu sa Zapadom. Od avgusta 2022. godine i četvrte tajvanske krize do koje je došlo zbog posete Nensi Pelosi Tajvanu, mediji počinju više da se interesuju za Kinu kao samostalnog globalnog igrača. U narednom periodu Kina je od strane medija predstavljana kao supersila u nastajanju, država koja se aktivno i uspešno suprotstavlja pre svega SAD, koju nameravaju da zamene na poziciji globalnog hegemonu. Mediji izveštavaju pozitivno i o kineskoj kulturi, tradiciji i turizmu, dok je određen broj medija kritikuje zbog rastućih autoritarnih i totalitarnih tendencija i agresivno vođenje spoljne politike, naročito prema Tajvanu.

Svetski lideri u medijima

Ukupni rezultati za celokupni posmatrani period od 1. septembra do 31. oktobra 2023. na reprezentativnom uzorku od 10.000 članaka

Tokom preko godinu dana posmatranja najčitanijih portala u Srbiji i njihovog načina prenošenja informacija koje se tiču relevantnih država, saveza i njihovih lidera, primetna je ponovo ista glavna pravilnost. Ta pravilnost je da su lideri mahom lošije predstavljeni od država i organizacija koje predstavljaju, ali da se najčešće kreću u sličnom odnosu pozitivnih i negativnih tekstova kao i države i organizacije na čijem su čelu.

U ovom dvomesečnom preseku po pitanju svih lidera primećeni su identični obrasci mahom negativne predstavljenosti. Rusija je u septembru i oktobru značajno poboljšala svoju pozitivnu predstavljenost, a Vladimir Putin paralelno je takođe smanjio svoju negativnu predstavljenost i ponovo se našao u neto pozitivnoj zoni. Ruski predsednik se kod srpskih medija ponovo pozitivno kotirao nakon pauze od skoro godinu dana. To predstavlja promenu u odnosu na dosadašnje trendove, gde je ovaj lider, bez obzira na predstavljenost Rusije, konzistentno bio negativno predstavljen. Značajnu pozitivnu predstavljenost zabeležio je i beloruski predsednik Aleksandar Lukašenko, koji je iz irelevantnosti po broju članaka gde je spominjan skočio iznad pojedinih zapadnih lidera po broju spominjanja naših medija.

U negativnoj zoni ostali su i svi zapadni lideri, gde se ti obrasci nisu menjali u odnosu na prethodne mesecе, sa izuzetkom nešto izbalansiranije predstavljenosti britanskog premijera Rišija Sunka zbog manjka pažnje. Disproporcionalno veću negativnu predstavljenost u odnosu na uobičajenu zabeležio je nemački kancelar Olaf Šolc, zbog brojnih članaka koji su se ticali nepopularnosti njegove vlade u Nemačkoj.

Najstabilniju neto pozitivnu predstavljenost od svetskih lidera zabeležio je kineski predsednik Ši Đinping, koja je i u ovom dvomesečnom periodu opstala. Taj neto pozitivni odnos najbolji je u slučaju kineskog lidera i kada se radi o konzistentnosti udela pozitivnih članaka u ukupnom broju članaka gde je lider spomenut, a i u kvantitetu, odnosno broju neto pozitivnih članaka kroz vreme.

Fokus grupe

U novom ciklusu istraživanja koje sprovodi organizacija Novi treći put održana je sesija fokus grupa u Smederevu, po drugi put. Radi prikupljanja što relevantnijih podataka za obradu, potrudili smo se da okupimo ispitanike koji su izbalansirani u pogledu pola, godina i obrazovanja. Cilj istraživanja bio je da se ispituju stavovi građana u vezi aktuelnih političkih dešavanja u svetu i na lokalnu sa akcentom na spoljnopolitičke odnose Srbije sa Kinom, kao i rat u Ukrajini i svakodnevni život i funkcionisanje u njihovom gradu.

Zato su strukturu razgovora činile četiri velike celine: ekonomska nestabilnost i inflacija, rad Železare u Smederevu, politički i ekonomski odnos Kine i Srbije i na kraju, osvrt na današnji uticaj rata u Ukrajini na globalnu i lokalnu politiku.

Svetska ekonomska situacija i Srbija

Ispitanici fokus grupe u Smederevu složni su u stavu da je ekonomska situacija u Srbiji nedovoljno stabilna, a kao glavne uzroke straha i nezadovoljstva izdvajaju inflaciju i veštačko održavanje kursa evra. Građani u proseku smatraju da je inflacija bila mnogo veća u protekloj 2023. nego u 2022. i da se poskupljenja proizvoda i usluga osećaju i značajno utiču na svakodnevni život (*“Sve ono što je vezano za domaćinstvo i kućnu hemiju i kozmetiku je nenormalno poskupelo, to je konstantan rast bez prestanka od kad je krenula kriza oko goriva i od tada nije stalo.”*, *“Cene stanarina su drastično skočile, bilo je reči da je to zbog Ukrajinaca i Rusa, ali evo sad su ostale na istom. Stan koji je u Smederevu koštao 120 EUR, sada je 200 EUR.”*)

Međutim, utisak je da ispitanici krivca za ovu pojavu prvenstveno traže u lošoj domaćoj ekonomskoj politici, a ne u globalnoj krizi (*“Uopšte mi nije jasna ta politika cena kod nas, recimo kada u BiH kupujem Plazmu koja je naš domaći proizvod, ona je tamo jeftinija nego u Srbiji, a ne zaboravimo da je ta ista Plazma do tamo prošla i carinu i transport i treba da ima neku maržu. Verovatno su marketima date određene ruke i ne postoji nikakav limit što se tiče marže.”*, *“Da bi u Srbiji neko predvideo rast inflacije mora da bude i ekonomski, ali i politički ekspert.”*, *“Ovo će biti jako loša godina, naročito za poljoprivredu zbog loših cena, hemija kojom se tretiraju njive je nenormalno poskupela u odnosu na prošlu godinu, neka sredstva su po 15% skuplja što će tek da se odrazi na proleće.”*).

Na lošu monetarnu politiku ispitanici upućuju i kada govore o sopstvenim utiscima o veštačkom održavanju kursa evra (*“Evro se veštački održava, svi smo svesni da je ovaj kurs daleko od realnosti, čini mi se da evro danas realno vredi barem 200 dinara. Samo uporedite šta ste prošle godine mogli kupiti za 10 evra, a šta možete sada.”*). Ipak, govoreći o energetske krizi koja je bila najavljena za zimu 2023, kako od strane šire javnosti, tako i od strane naših ispitanika na pređašnjoj fokus grupi u Smederevu, čini se da je sada stav da se loša predviđanja i kolektivna zabrinutost ipak nije obistinila (*“Ne postoji strah od nedostatka energenata ove zime, mi ovde nismo bas mnogo ni vezani za struju, prošle godine je mnogo ta tema bila u fokusu, čak sam i sam želeo da pređem na grejanje na gas, pa ipak nisam, iako se pričalo da će biti kriza - realno je suprotno, a čak je i cena drva pala. Na udaru smo samo mi koji koristimo struju sada, jer je značajno poskupela.”*, *“Zbog tenzije koja je nastala, došlo je do skoka cena ovih energenata koji su svakako dostupni jer su iskoristili potražnju.”*)

Rad Železare i Smederevo

Tema vezane za ekonomiju iz ugla o stranim investicijama godinama je aktuelna u domaćim medijima, a u Smederevu se pokazala kao tema dodatne važnosti. Budući da u ovom gradu od 2016. godine posluje kineska kompanija Hestil (HBIS) koja vodi smederevsku železaru, strateški važnu kompaniju za grad i njegovu okolinu, želeli smo da ponovo ispitamo građane o njihovom mišljenju.

Opšti utisak je da su ispitanici u proseku nezadovoljni poslovanjem Železare i da u proteklom periodu primećuju negativne promene u njenom radu koje se najviše ogledaju u smanjenju radnih mesta i uskraćivanju određenih prava radnika (*“U odnosu na poslovanje kada su bili Ameri, plate su značajno niže u Železari, a Kinezi ne dozvoljavaju prekovremeni rad. Nedavno su imali neku kolektivnu izmenu ugovora, čini se da se prava radnika tamo malo po malo smanjuju.”*, *“Sada se naročito oseća to smanjenje radnih mesta, Železara je nekada sa Belim limovima imala 9.000 radnih mesta, a sada ima oko 3.000.”*, *“Železara inače ima dve visoke peći, mada trenutno radi samo jedna, a u skladu sa tim je i projektovan broj radnika.”*).

Vrlo je zanimljivo napomenuti i opšti stav o uticaju Železare na svakodnevni život u Smederevu koji se, čini se, promenio sada u odnosu na pređašnju fokus grupu. Tada je jednoglasan stav bio da Smederevo gotovo da ne bi funkcionisalo bez Železare, dok je danas taj stav značajno ublažen, naročito zbog mišljenja da plate u pogonu nisu dovoljno visoke da isprate inflaciju (*“Po pazarima u radnji koju držim smo nekada znali kada je puštena plata u Železari, a sada se više oseti kada penzioneri prime penzije.”*, *“Po zvaničnim statistikama, Smederevo je pri vrhu u Srbiji po životnom standardu zbog Železare i po percepciji ljudi sa strane Železara deluje kao veoma uspešna, ali ako se uporedi nekada i sada, naročito po platama, vidi se da to nije standard kao nekad.”*).

U razgovoru sa ispitanicima, ipak se istakao i po koji pozitivan aspekt poslovanja Železare, a on se odnosi na sigurnost radnog mesta (*“Jedini pozitivan aspekt ljudima koji tamo rade je sigurna plata i mogućnost sigurnog kreditiranja.”*, *“Inžinjerske plate su tamo ipak uvek bile dobre, sada su oko 100.000 dinara.”*). Situacija koja se nažalost, po mišljenju građana Smedereva, nije promenila je zagađenost vazduha i ekološka svest lokalne samouprave i samog stanovništva (*“Retko da ima bilo kakvih protesta, realno je da bi samo inicijativa lokalne samouprave kada bi postojala mogla doneti neku promenu... da se kotlarnice prebace na gas, da se omogući pristup gasu za individualna domaćinstva... to su sve systemska rešenja gde građani ne mogu ništa da urade.”*, *“U Smederevu je uvek mali odziv za bilo kakvu građansku inicijativu i za mnogo veće stvari, a kamoli za zagađenje, uvek je to do 100 istih ljudi koji nešto protestuju i to je to. Niko svoju platu u Železari ili nekoj opštinskoj upravi ne želi da ugrozi iniciranjem bilo kakve pobune.”*).

Za ovakvu pojavu odgovorna su i Železara, ali i neadekvatna individualna ložista, smatraju ispitanici (*“Ekološka situacija u Smederevu je katastrofalna, sada je kao malo bolje jer tzv. Dvojka, odnosno visoka peć ne radi i duva vetar.”*, *“Ovde situaciju otežava i to što gradske kotlarnice zapravo rade na mazut, umesto na gas i što je mnogo individualnih ložišta vezano za ugalj i pelet.”*). Naposletku, temu rada Železare zaokružila je diskusija o poslovanju stranih investitora u Železari, gde se istaklo jednoglasno mišljenje ispitanika da Železara ne bi profitabilno poslovala da ne postoji učešće upravo pomenutih investitora. Kao razlog za to navode suženo tržište i neprofitabilnost takve industrije uopšte (*“Ni jedna železara ni u jednoj državi ne može da bude samostalno ekonomski isplativa, čak i da ta država ima dosta kapitala. Železara je trenutno najveći dužnik za struju recimo. Da oni sve to što treba namiruju na vreme, ne bi mogli imati takav profit kakav imaju.”*, *“Železara apsolutno ne bi mogla da opstane bez stranih investitora, železara može da proizvede mnogo, a jednostavno nije moguće tu količinu samostalno prodati da, kada se svi troškovi obračunaju, tu ostane makar minimalan profit.”*).

Odnosi sa Kinom i Zapadom

Tema odnosa Kine i Srbije već godinama je u fokusu medijskih izveštavanja u našoj državi, a naročito je važna za građane Smedereva imajući u vidu da Železarem Smederevo upravlja upravo kineski gigant. Ispitanici iz Smedereva smatraju da, iako je prividno saradnja Srbije sa Kinom na obostranu korist, ona može biti ugrožavajuća po našu državu i naš odnos sa Zapadom (*“Kinezima je važniji odnos sa nama, nego nama sa njima zato što im mi predstavljamo neku vrstu baze za Evropu.”*, *“Ekonomska moć Kine jača i pitanje je da li zaista male zemlje poput nas mogu da se odbrane od takvog uticaja. Partnerstvo sa svakom svetskom silom je korisno, ali mi malo po malo postajemo robovi Kineza. Mene odnos sa Kinom plaši.”*, *“Blizak odnos sa Kinom urušava odnose sa Zapadom, ali oni to još uvek tolerišu jer je njima što se nas tiče još uvek razrešenje situacije sa Kosovom najbitnija stavka.”*).

U tom smislu, blago preovladava i stav da bi partnerstvo sa EU trebalo da bude u fokusu naše spoljne politike, pre partnerstva sa Kinom ili BRICS-om (*“Nama je Evropa najveći spoljnotrgovinski partner ali još uvek se u medijima našim Kinezi dižu u nebesa, neverovatna podatak je da smo najviše bespovratne pomoći u vidu donacija imali od Norveške, a na drugom mestu od Japana.”*, *“Ma nema od BRICS-a ništa, to je samo tema za zamajavanje, to se samo spominje jer uopšte ne napredujemo na putu ka EU, pa gledaju da nam nečim zamažu oči.”*).

Prošlo je gotovo 700 dana od početka rata u Ukrajini, a za to vreme javno mnjenje u Srbiji se značajno menjalo. U razgovoru sa ispitanicima u Smederevu, stiče se utisak da se uticaj situacije u Ukrajini danas manje primećuje ovde, ali je izvesno da bi sukob morao da se okonča u skorijoj budućnosti iz ugla ispitanika (*“Rat u Ukrajini može sutra da se završi, nego je samo pitanje kome odgovara da rat traje ovoliko koliko traje.”*, *“Za Rusiju je ovo malo i blam obzirom da je vodeća svetska sila, da se rat ovako odužio, a da oni samo crpe svoje resurse, ni njihov narod više ne želi da ratuje.”*, *“Situacija se stabilizovala, u smislu da više niko inflaciju ne povezuje sa ratom u Ukrajini. Situacija sa gasom i trgovinom se stabilizovala takođe, a za gas i za naftu je nađeno rešenje.”*, *“Jedino što može da promeni situaciju sa ratom su ruski predsednički izbori.”*).

Ispitanici primećuju i promenu u narativu prema Rusiji i Ukrajini koji se plasira u medijima, te se ističe pojava da se danas može čuti podržavajući stav prema Ukrajini i određeno ograđivanje od podrške Rusiji (*“Posle izbora se malo po malo menja retorika naročito u vezi sa Rusijom i Zapadom, recimo češće se sada čuju neki neutralni, pa čak i pozitivni komentari u vezi Ukrajine, dok se od Rusije malo po malo sklanjamo.”*).

Takođe, nepodržavajući stav prema članstvu Srbije u NATO paktu jednoglasno je istaknut i na ovoj fokus grupi, a povezan je sa negativnim sentimentom koji vlada među građanima kao posledica NATO agresije iz devedesetih (*“Bez obzira što ljudima možete racionalno da objasnite da bi za nas bilo sigurnije da se priključimo Alijansi, narod ovde pamti da nas je NATO bombardovao i taj osećaj ne može da se izbriše.”*, *“Ja bih radije sad otišla kao dobrovoljac u rat kao žensko, nego da pristanem da uđemo u NATO i tako učim i svoju decu”*).

Istraživanje javnog mnjenja

U sledećoj fazi istraživanja naša organizacija je sprovedela istraživanje javnog mnjenja radi boljeg uvida u stavove građana o spoljnoj politici Srbije i svim pratećim posledicama u sferi međunarodne politike i posledica po Srbiju i odnose sa Kinom. Anketa je sprovedena na nivou Srbije (bez Kosova i Metohije) od 7. do 9. decembra.

Istraživanje javnog mnjenja je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 2.259 ispitanika. Istraživanje je sprovedeno u okviru onlajn panela (CAWI), a upitnik se sastojao od ukupno 26 obaveznih i 14 uslovnih i neobaveznih pitanja. Prosečno vreme popunjavanja upitnika iznosilo je 12 minuta i 7 sekundi (iz računice izbačeni najniži i najviši autlajeri).

Istraživanje je ovaj put više bilo usmereno na poziciju Srbije u aktuelnim političkim okolnostima u svetu, ali i na to kako naši građani gledaju na globalnu politiku, njenu budućnost i ulogu u Srbije u svetu, kao i odnose Srbije i Kine. Pojedina pitanja postavljena i u prvoj anekti u junu prošle godine, uključena su i u ovu anketu, radi merenja trendova podrške za različite hipotetičke spoljnopolitičke poteze Srbije, kao što su ulazak u EU i NATO.

Ekonomska očekivanja

Naše istraživanje je i ovaj put uključilo i set ekonomskih pitanja u odnosu na očekivanja građana oko njihovog budućeg standarda i svetskih ekonomskih okolnosti, kao i kako trenutno ocenjuju svoj ekonomski status.

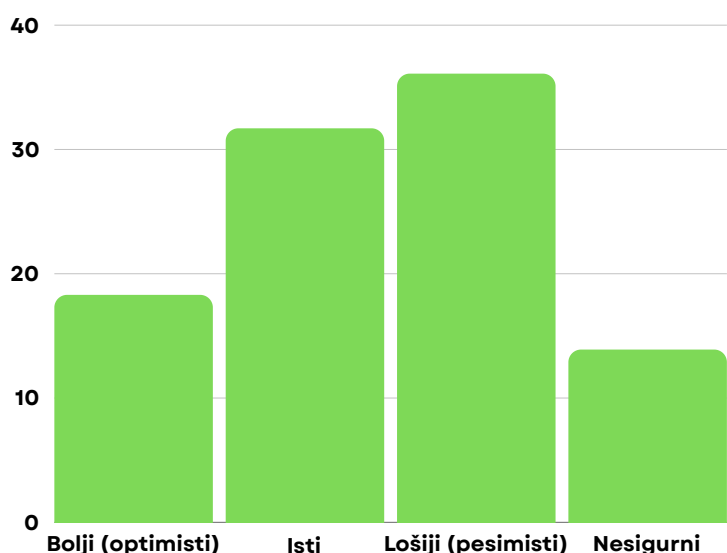
Kao i u prethodnom istraživanju stavova građana iz avgusta i oktobra, kod ispitanika se blago nastavio pad pesimizma, koji je bio prisutan u prethodnom periodu ove godine i tokom prošle godine. Udeo učesnika ankete koji je naveo da očekuje viši životni standard nego prethodne godine porastao je na 18%, sa malo više od 13% iz juna ili 16% iz avgusta. Tačno oko trećine (32%) ispitanika navelo je da očekuje isti životni standard kao i 2023. Kada se radi o pesimističnijem delu naših ispitanika, on je ovog puta bio manji od polovine, te je 36% građana navelo da očekuje niži životni standard naredne godine. Udeo pesimista nastavio je da postepeno opada i dugo nije bio bliži tek jednoj trećini populacije.

Upitali smo građane i koje razloge vide kao najvažnije za navedene predviđene rezultate oko njihovog standarda, sa mogućnošću biranja više faktora. Ekonomska politika vlade ostala je najvažniji faktor sa 60% izbora kod ispitanika, što je rast za skoro 10% od oktobra i najčešći je izbor kod pesimista. Međunarodne okolnosti bile su važan faktor kod nešto iznad četvrtine ljudi (skoro punih 28%), dok je malo više od četvrtine (26%) ispitanika tvrdilo da je njihov ekonomski standard zasluga njih ili njihove porodice. Poslednji faktor najčešći je kod optimista.

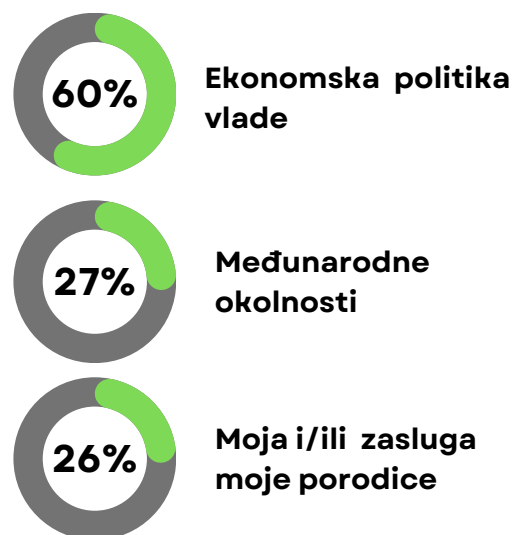
Kada se radi o proceni sopstvenog i porodičnog ekonomskog statusa kod ispitanika je primetna velika nejednakost. Samo 9,7% ispitanika tvrdi da njihova porodica ima dovoljno novca da priušti sebi sve što joj je u datom trenutku potrebno, dok 5,7% ne zna/nije sigurno/ne želi da odgovori. Najveći udeo ispitanika, njih 41,6%, tvrdi da može da obezbedi sebi hranu i boravak, ali ne više od toga. Čak 16,4% ispitanika tvrdi da nema novca da obezbedi ni osnovne životne uslove, u vidu hrane i boravka. Malo više od četvrtine ispitanika (26,7%) smatra da ima novca da obezbedi sebi hranu i boravak, ali i troškove poput društvenog života ili putovanja, međutim nema novca da obezbedi veće troškove poput stana, vikendice ili automobila.

Istraživanje javnog mnjenja je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 2.259 ispitanika na teritoriji Srbije (bez Kosova i Metohije) od 7. do 9. decembra

Kakav životni standard očekujete ove godine u odnosu na prethodnu?

Ko je za to zaslužan? (moguće više odgovora)

Upitali smo naše ispitanike i za njihovo mišljenje o energentima. Na pitanje da li očekuju da će snabdevanje ključnim energentima (naftom, gasom i ugljem) biti stabilno tokom ove zime u Srbiji, 12.6% ispitanika nije znalo ili nije imalo odgovor. Od onih koji su imali jasan stav, velika većina (77%) ispitanika veruje da će snabdevanje ključnim energentima tokom zime biti stabilno, dok tek 10.4% ispitanika smatra da snabdevanje neće biti stabilno.

Kod drugog pitanja koje se odnosilo na odobravanje odluke Srbije da gas uvozi i od drugih dobavljača, a ne samo od Rusije (u ovom konkretnom slučaju kao primer je naveden i Azerbejdžan), 12.9% ispitanika nije imalo jasan stav, a ponovo je velika većina imala odobravajući stav. Čak 77.5% ispitanika smatra da je ispravno da Srbija uvozi gas i od drugih dobavljača, dok svega 9.5% smatra da to nije ispravno.

Kod onih koji odobravaju diversifikaciju dobavljača prednjače oni koji smatraju da je to strateški ispravna odluka (58%), zatim oni koji smatraju da bi to doprinelo odvajanju od ruskog uticaja (24%), a u relevantnom broju nalaze se i oni koji smatraju da će Srbija na taj način dobijati jeftiniji gas (23%).

Kada gledamo samo one koji ne odobravaju diversifikaciju dobavljača energenata, najviše njih smatra da će Srbija na taj način plaćati skuplji gas (56%). U nešto manjem broju pojavljuju se i oni koji smatraju da bi to strateški bilo neispravno (32%), i oni koji smatraju da bi to bila izdaja Rusije (26%).

Globalna politika i Srbija

S obzirom na veliki broj tema svetske politike u domaćim medijima, naša organizacija je i u ovom istraživanju postavila našim ispitanicima pitanja koje se tiču navedenih aktuelnih tema. U domaćem medijskom prostoru tema rata u Ukrajini pratila se smanjenim intenzitetom, dok je u javnosti značajno poraslo interesovanje oko situacije na Bliskom Istoku i sukoba između Izraela i Hamasa. Pitanje BRIKS-a takođe je opalo po aktuelnosti, ali je zbog prethodne ogromne aktuelnosti naš istraživački tim i ovaj put uključio navedeno pitanje u anketu.

Prvo pitanje odnosilo se na mogućnost Srbije postane član BRIKS-a? U ovoj anketi, 40,2% ispitanika reklo je da bi sigurno glasalo za priključenje BRIKS-u na hipotetičkom referendumu o članstvu. Osim oko dve petine ispitanika koji su sigurni u svoj afirmativni izbor, još 17,4% njih bi verovatno glasalo za na takvom referendumu. Kada se radi o strani protivnika priključenja, samo 8,4% ispitanika bi verovatno glasalo ne, dok bi 16,7% učesnika ove ankete sigurno bilo protiv. U ovom slučaju čak 17,4% ispitanika nije bilo opredeljeno, ne zna ili ne bi izašlo na referendum.

Takođe, našim ispitanicima postavili smo pitanje kako bi glasali na hipotetičkom referendumu gde bi imali izbor između članstva Srbije u Evropskoj uniji ili BRIKS-u. U ovom binarnom izboru, 5,6% ispitanika reklo je da ne zna ili da nisu sigurni, a 11,2% ispitanika ne bi podržalo ulazak u bilo koji od dva navedena saveza država. Kada se radi o učesnicima ankete koji imaju jasno profilisane stavove, za ulazak u BRIKS bi glasalo 45,8% na takvom referendumu, dok bi za ulazak u Evropsku uniju glasalo 37,4% učesnika ankete.

Kada se radi o pitanju rata o Ukrajini, tema budućnosti zapadne vojne i finansijske podrške Kijevu postavila se kao važna u medijima. Iz tog razloga upitali smo naše ispitanike da li će po njihovom mišljenju sukob između Rusije i Ukrajine biti završen 2024. Skoro 45% ispitanika kaže da ne veruje da će sukob biti završen do kraja 2024, dok 22% ispitanika ne zna ili nema stav. Skoro tačno trećina ispitanika (34%) veruje da će se sukob ipak završiti do kraja 2024.

Takođe, upitali smo naše ispitanike oko poslednjih ratnih zbivanja na teritoriji Gaze, kao i odgovornosti za sukob između Izraela i Hamasa. Kao i u segmentu pitanja sa ocenjivanjem aktera međunarodne politike, primetan je veći skepticizam u odnosu na Izrael nego u odnosu na Palestinu. Na osnovu odgovora naših ispitanika u ovom segmentu naše ankete, može se zaključiti da naši ispitanici dominantno krive Izrael za aktuelni sukob.

Čak 24% učesnika ankete tvrdi da je Izrael jedini krivac za sukob, dok još 33% učesnika smatra da je Izrael više odgovoran, iako i Hamas snosi deo odgovornosti. Kada se radi o odgovornosti Hamasa, samo 6% ispitanika smatra da je ova organizacija jedini krivac, dok 20% njih smatra da je ova organizacija više odgovorna, ali i da Izrael snosi deo odgovornosti. Nije znalo ili nije bilo sigurno 17% anketiranih građana. Kao što se moglo primetiti sa prosečnim ocenama koje naši ispitanici daju Izraelu i Palestini, gde je taj odnos bio 2.4 prema 3.6 od 7, takav obrazac odgovora javio se i kada se radi o odgovornosti za sukob u Gazi.

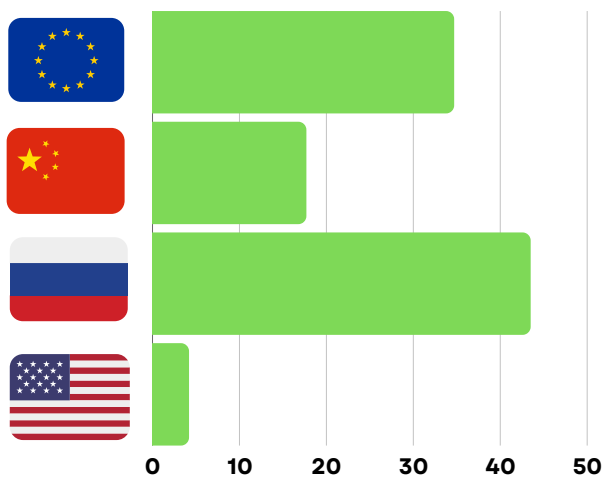

Kada se radi o rangiranju najvažnijih političkih i ekonomskih partnera Srbije, razlike između ove dve kategorije su prisutne i u ovom istraživanju. U političkoj sferi, Rusija je ostala ubedljivo prvoplasirana, sa udelom od 43,5% ispitanika koji je vide kao glavnog političkog partnera Srbije. Ovaj procenat predstavlja rast u odnosu na prethodno istraživanje iz oktobra 2023. Kina je u političkoj sferi zabeležila blagi pad koji je prisutan od prvog istraživanja kada se nalazila na drugom mestu sa čak 28%, dok se u najnovijem istraživanju trend pada nastavio do 17,7%. Evropska unija je zabeležila dodatni rast i u ovom istraživanju našla se na rekordnih 34,7%. Sjedinjene Američke Države su zabeležile veoma blagi pad u odnosu na prethodno istraživanje sa 4,3% na 4,2%.

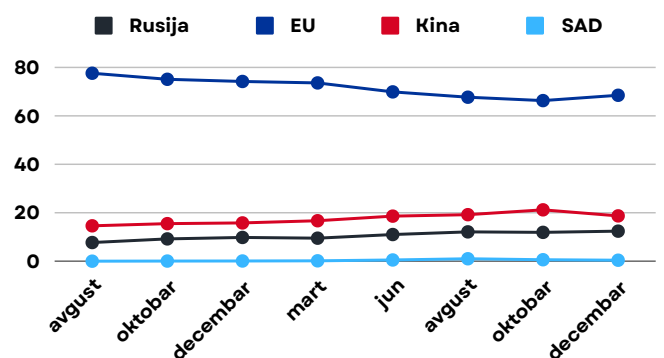
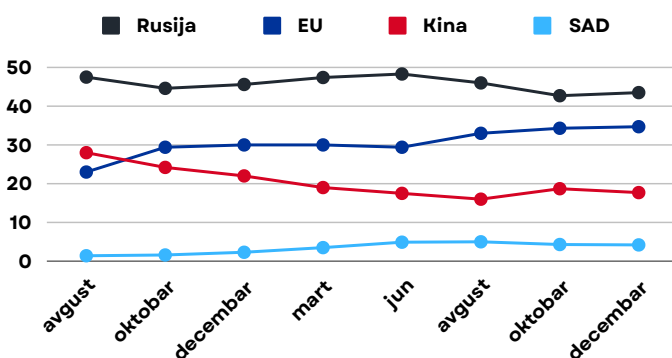
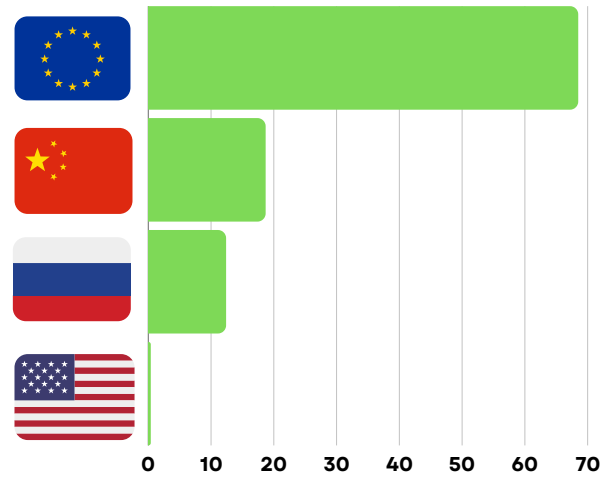
U ekonomskoj sferi, veće promene nisu zabeležene i Evropska unija ostaje na prvom mestu kod naših ispitanika kada se radi o rangiranju ekonomskih partnera sa podrškom koja je blago dve trećine (68,5%). Zaustavljen je kontinuirani rast Kine na skali, gde je ova država pala sa preko petine podrške (21,2%) iz oktobra na 18,7% u decembru. Sjedinjene Države u ovoj oblasti ostaju samo u tragovima. Deluje da se rast Kine kao ekonomskog partnera javljao u periodu razgovora o potpisivanju ugovora o slobodnoj trgovini i u mesecu samog potpisivanja, ali da se ubrzo nakon ovog perioda procenat za Evropsku uniju relativno brzo vratio na blizu 70%.

Istraživanje javnog mnjenja je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 2.259 ispitanika na teritoriji Srbije (bez Kosova i Metohije) od 7. do 9. decembra

Glavni politički partner

Glavni ekonomski partner

Pitanje spoljnopolitičke orijentacije Srbije ostalo je dobrim delom nepromenjeno. Taj vid manjka vidljivih promena u stavovima najočigledniji je kada se radi o hipotetičkom referendumu o opredeljivanju Srbije oko ulaska u Evropsku uniju i NATO. Broj protivnika oko oba pitanja ostao je natpolovičan, iako sa različitom strukturom i intenzitetom protivljenja.

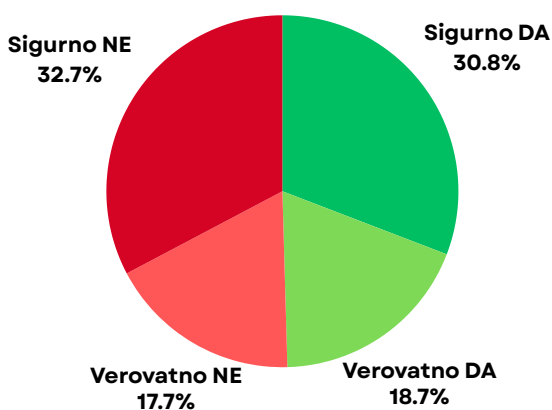
Nivo evroskepticizma ostao je sličan onom koji smo imali u prethodnom istraživanju javnog mnjenja iz juna, avgusta i oktobra ove godine, sa relativno sličnom strukturom protivnika i pdoržavaoca članstva. Za ulazak u Evropsku uniju sigurno bi glasalo 30,8%, a verovatno za još 18,7% opredeljenih učesnika ove ankete, dok bi sigurno protiv glasalo 32,7%, a verovatno protiv još 17,7% ispitanika, bez neopredeljenih. Ovi rezultati predstavljaju blago opadanje ekstremnih polova sigurnih učesnika ankete u korist verovatnih podržavalaca obe opcije .

Kada se radi o hipotetičkom ulasku u NATO, 9,3% opredeljenih ispitanika bi sigurno glasalo za, i još 8,6% bi verovatno bilo za, dok bi sigurno protiv bilo čak 67,7% i verovatno protiv još 14,4% ispitanika. Ovaj rezultat predstavlja dodatni blagi rast podrške ulasku u Severnatlansku alijansu od početka naših istraživanja, gde je primetan manje ili više konzistentan rast. Glavnu osnovu podrške za ulazak Srbije u NATO čine ljudi sa obrazovanjem višim od srednje škole, kao i glasači proevropskih opozicionih stranaka sa izbora 2022.

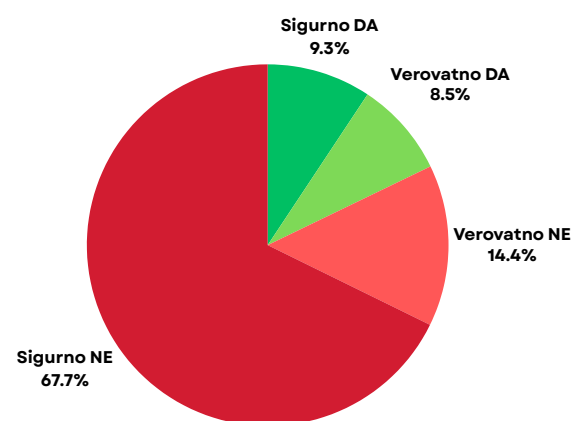
Ispitanici su tradicionalno većinski izrazili protivljenje uvođenju sankcija Rusiji. U ovom istraživanju 70% izjašnjenih ispitanika smatra da Srbija ne bi trebalo da uvođi bilo kakve sankcije Rusiji, dok se za minimalne sankcije odlučilo njih 9%. Kada se radi o oštrijim merama sankcija sa strane Srbije, 15% smatra da bi Srbija trebalo da se u potpunosti uskladi sa režimom sankcija Evropske unije, dok veći deo sankcija bez obaveze usklađivanja sa Evropskom unijom podržava 5% izjašnjenih ispitanih građana. Po ovom pitanju stavovi građana su bili najmanje skloni promenama, te je otpor bilo kakvom vidu sankcija u proseku bio konstatnih oko 70%.

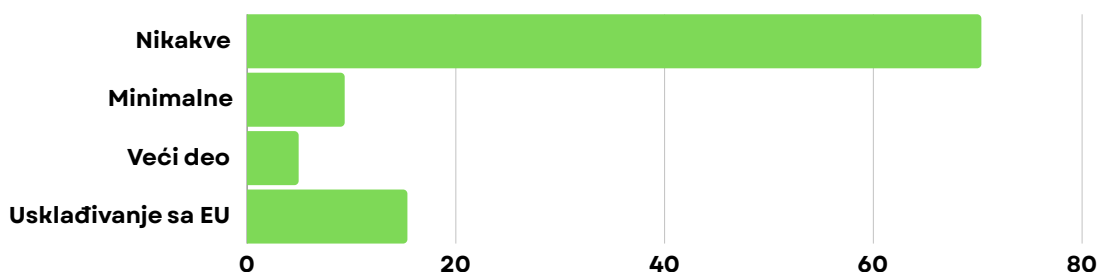
Srbija u Evropskoj uniji

Srbija u NATO-u

Da li bi Srbija trebalo da uvede sankcije Rusiji i u kom obliku?

Energetska diversifikacija

Pitanje snabdevanja gasom i drugim energentima bilo je prilično kontroverzno pitanje tokom prethodne zimske sezone, kada je postajala bojazan oko stabilnog snabdevanja iz Rusije. Pitanje energetske diversifikacije se takođe nametnulo kao važno u medijima, pa smo upitali naše ispitanike i za njihovo mišljenje o energentima. Na pitanje da li očekuju da će snabdevanje ključnim energentima (naftom, gasom i ugljem) biti stabilno tokom ove zime u Srbiji, 12.6% ispitanika nije znalo ili nije imalo odgovor. Od onih koji su imali jasan stav, velika većina (77%) ispitanika veruje da će snabdevanje ključnim energentima tokom zime biti stabilno, dok tek 10.4% ispitanika smatra da snabdevanje neće biti stabilno.

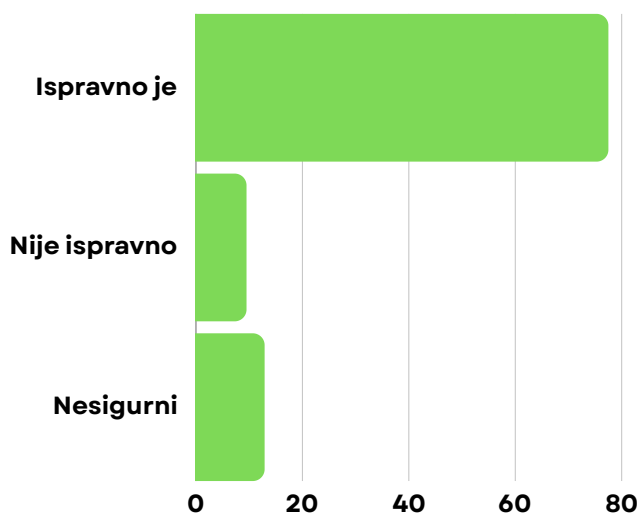
Kod drugog pitanja koje se odnosilo na odobravanje odluke Srbije da gas uvozi i od drugih dobavljača, a ne samo od Rusije (u ovom konkretnom slučaju kao primer je naveden i Azerbejdžan), 12.9% ispitanika nije imalo jasan stav, a ponovo je velika većina imala odobravajući stav. Čak 77.5% ispitanika smatra da je ispravno da Srbija uvozi gas i od drugih dobavljača, dok svega 9.5% smatra da to nije ispravno.

Kod onih koji odobravaju diversifikaciju dobavljača prednjače oni koji smatraju da je to strateški ispravna odluka (58%), zatim oni koji smatraju da bi to doprinelo odvajanju od ruskog uticaja (24%), a u relevantnom broju nalaze se i oni koji smatraju da će Srbija na taj način dobijati jeftiniji gas (23%).

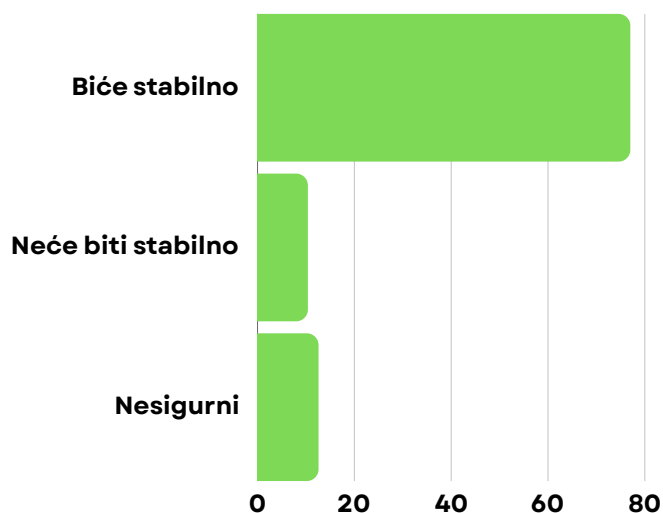
Kada gledamo samo one koji ne odobravaju diversifikaciju dobavljača energenata, najviše njih smatra da će Srbija na taj način plaćati skuplji gas (56%). U nešto manjem broju pojavljuju se i oni koji smatraju da bi to strateški bilo neispravno (32%), i oni koji smatraju da bi to bila izdaja Rusije (26%).

Energetska diversifikacija i snabdevanje energentima

Da li smatrate da je strateški ispravno da Srbije nabavlja gas i od drugih dobavljača (recimo Azerbejdžan), a ne samo od Rusije?

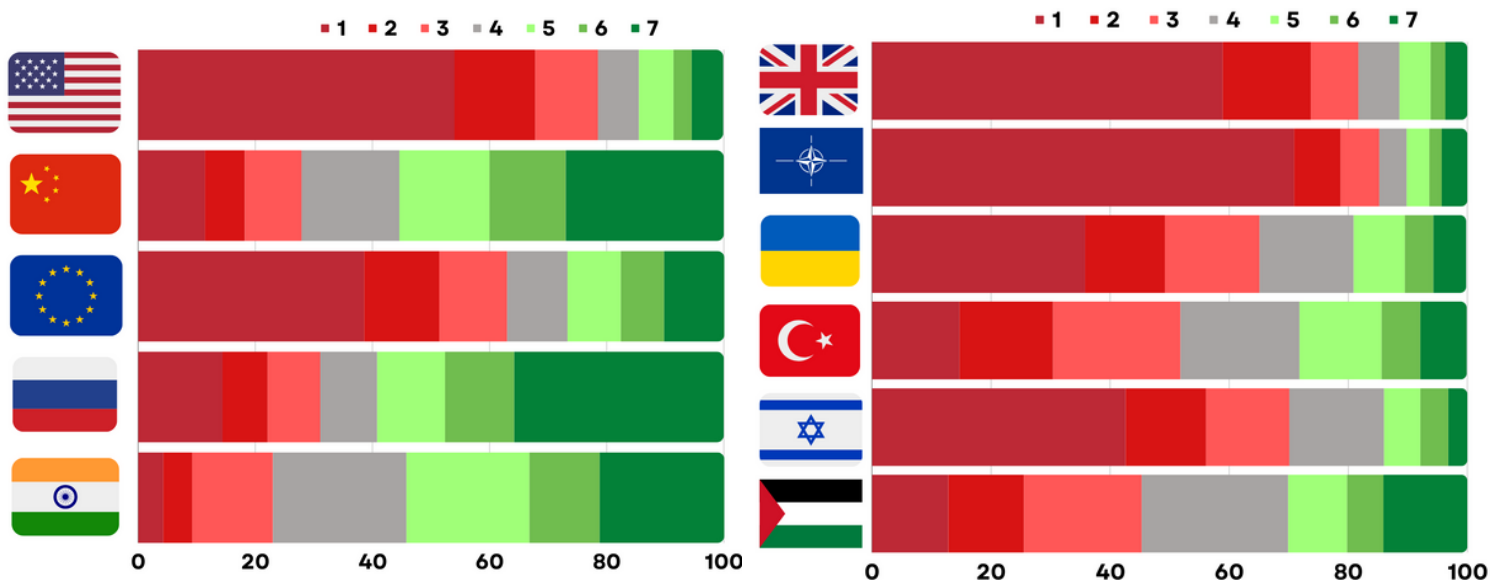
Da li smatrate da će snabdevanje svim ključnim energentima (nafta, gas, uglj i ostali) biti stabilno ove zime?

Stav građana o državama i savezima

Istraživanje javnog mnjenja je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 2.259 ispitanika na teritoriji Srbije (bez Kosova i Metohije) od 7. do 9. decembra

Skala sa 1-7 (veoma negativno mišljenje, negativno mišljenje, donekle negativno mišljenje, neutralno mišljenje, donekle pozitivno mišljenje, pozitivno mišljenje i veoma pozitivno mišljenje)

Kao i u svim našim prethodnim anketama građani su imali priliku da ocene različite svetske države i saveze ocenama od 1 do 7 (1 je najlošija, a 7 najbolja ocena). Najveća razlika u odnosu na naše ankete iz prethodne godine je ponovo uključivanje Indije, kao i Izraela i Palestine. S obzirom da se Indija i u ovom periodu javila kao važna medijska tema u okviru pitanja globalne politike, naš tim je želeo da ponovo sazna kako građani gledaju i na ovog aktera međunarodne politike. Kada se radi o Izraelu i Palestini, oni su kao akteri uključeni u ocenjivanje zbog aktuelnosti teme sukoba Izraela i Hamasa u Gazi u domaćem medijskom prostoru.

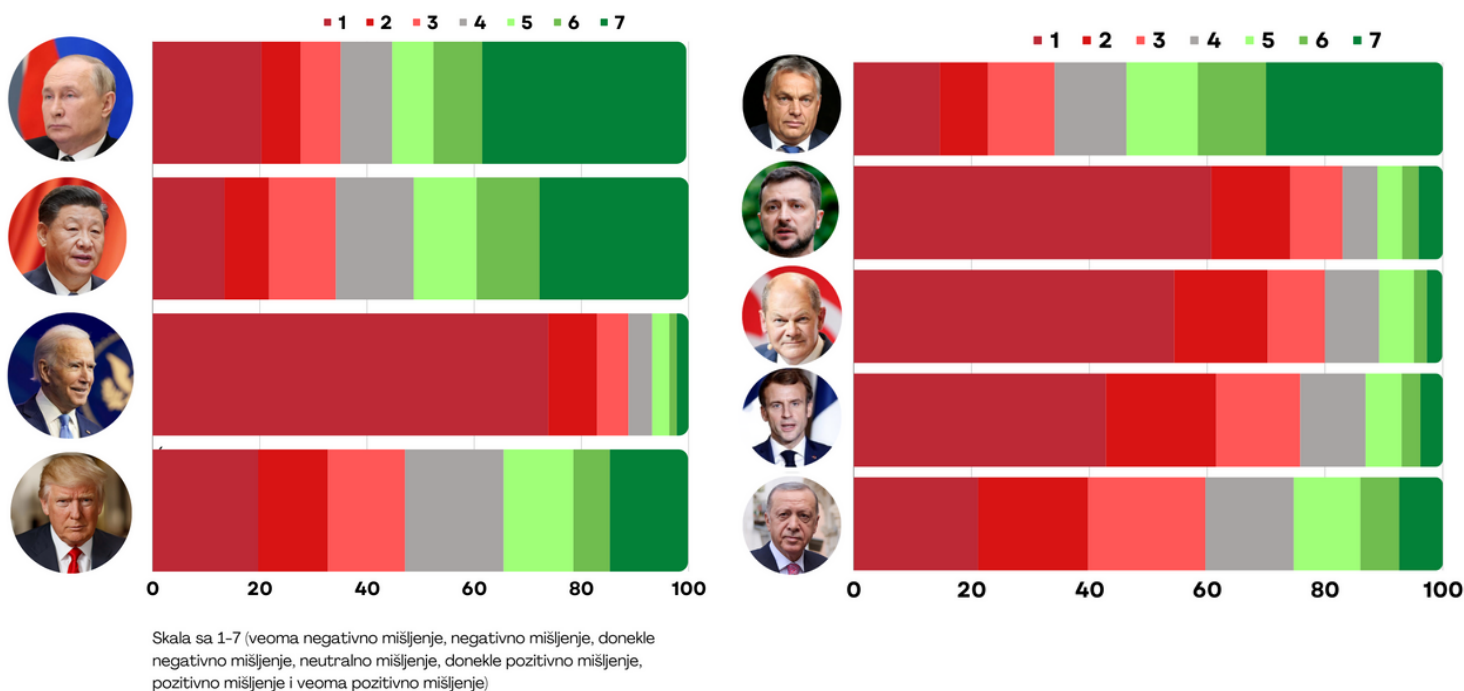
Ukupni rezultati i ocene naših ispitanika dobrim delom se poklapaju sa prethodnim obrascima odgovora i stavova iz anketa. Pravilnost koja se zadržala i u ovom ispitavanju javnog mnjenja je svakako visok stepen animoziteta prema Sjedinjenim Američkim Državama, NATO-u i Ujedinjenom Kraljevstvu, gde je prosečna ocena za ove aktere bila ispod 2,5. Ukrajina je zabeležila ocenu koja se nalazi u proseku dosadašnjih ocena (2,75), dok je u slučaju Evropske unije primetno stabilizovanje na nešto boljoj oceni nego ranije (2,98).

Kada se radi o ostalim akterima, najvišu prosečnu ocenu zabeležile su Rusija (4,73), Indija (4,53) i Kina (4,48), gde su se uprkos sličnom rezultatu, javile i jasne razlike u samoj strukturi ocena. Indija visoku prosečnu ocenu prvenstveno duguje velikim udelom srednjih ocena (4 i 5) i niskim udelom niskih ocena (1 i 2). Izrael je u ovom svom drugom ocenjivanju zabeležio ocenu koja spada u jednu od negativnijih (2,41), sa lošijim prosekom od Evropske unije ili Ukrajine, ali boljim od većine zapadnih država. Ocene Palestine (3,62) najvećim delom su izbalansirane.

Kada se radi o Rusiji i Kini, primetno je sve više polarizujuće mišljenje, gde obe države generišu sve veći udeo ocena koje su najniže i najviše, sa sve manjim udelom srednjih ocena. Turska kao akter ostala je tačno na sredini tabele sa prosečnom ocenom od 3,38.

Stav građana o svetskim liderima

Istraživanje javnog mnjenja je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 2.259 ispitanika na teritoriji Srbije (bez Kosova i Metohije) od 7. do 9. decembra

Kao i kada se radi o ocenjivanju država i saveza, naši ispitanici su imali priliku da ponovo ocene relevantne svetske i evropske lidere na skali ocena od 1 do 7 (1 je najlošija, a 7 najbolja ocena). U odnosu na prethodna istraživanja sastav ponuđenih lidera u upitniku bio je sličan dosadašnjim obrascima lidera u ponudi u istraživanjima.

Kao najnepopularniji lideri u ovom ispitivanju javnog mnjenja ostao je Džo Bajden sa prosečnom ocenom 1,66, a praktično 3/4 ispitanika dalo je američkom predsedniku najnižu ocenu 1. Uz Bajdena, veoma niske prosečne ocene zabeležili su i ukrajinski predsednik Volodimir Zelenski (2,02) i nemački kancelar Olaf Šolc (2,11), dok je nešto bolju prosečnu ocenu dobio francuski predsednik Emanuel Makron (2,45). Najbolju ocenu među zapadnim državicima zabeležio je bivši američki predsednik Donald Tramp (3,63).

Kada se radi o najpopularnijim liderima, na drugom mestu ponovo se javio premijer Mađarske Viktor Orbán (4,41), dok je na prvom mestu ponovo Vladimir Putin (4,58). Na trećem mestu našao se kineski lider Ši Đinping (4,35). Lideri koji predstavljaju tri najpopularnija ostali su isti, uz blagi pad ocene kada se radi o Ši Đinpingu i Viktoru Orbanu.

Turski predsednik Redžep Tajip Erdogan ostao je na sličnoj prosečnoj oceni od 3,13, što je pravilnost iz prethodnih anketa u kojima se pojavljivao kao opcija za ocenjivanje naših ispitanika.

Glavni zaključci

- Najčitaniji mediji su i u ovom dvomesečnom periodu ostali dominantno antizapadni, sa dodatnim rastom proruskog i prokineskog izveštavanja. Evropska unija se nakon prvih pozitivnih rezultata vratila na negativno izveštavanje. Sjedinjene Američke Države su najlošije predstavljene u medijima od prošlog leta.
- Zapadni lideri ostaju dominantno negativno predstavljeni bez većih razlika u odnosu na prethodne mesece, dok Vladimir Putin dodatno poboljšava predstavljenost.
- Ukupno gledano, sentiment u medijima u ovom posmatranom dvomesečnom periodu su najslabiji sentimentima sa početka rata u Ukrajini od nagle promene stila izveštavanja krajem leta i početkom jeseni prethodne godine.
- Najkonzistentnije pozitivno predstavljanje ponovo beleži Kina i Ši Đinping u ovom dvomesečnom preseku. Kina doživljava vrhunac svoje pozitivne predstavljenosti u oktobru 2023.
- Antizapadni sentiment je najdominantniji kod oko polovine građana i on se reflektuje kroz: evroskeptizam, loše ocene zapadnim liderima, državama i organizacijama u anketi, kao i dobre ocene svim protivnicima Zapada i podršci ulasku u BRIKS naspram EU.
- Energetska diversifikacija ima veću podršku nego prošle godine, gde je ona danas blizu 80%. Pesimizam oko stabilnog snabdevanja energentima tokom zime je takođe drastično opao.
- Najpopularniji strani lider kod naših ispitanika je Vladimir Putin, a Viktor Orban se vratio na drugo mesto. Kineski predsednik Ši Đinping zauzima ubedljivo treće mesto.
- Građani bi podržali hipotetičko učlanjenje Srbije u BRIKS, kao i sa malom razlikom ulazak u BRIKS naspram ulaska u Evropsku uniju.
- Podrška za ulazak Srbije u NATO stabilizovala se na oko 1/6 populacije nakon perioda konstatnog rasta sa ispod 1/10.
- Ispitanici dominantno za sukob u Gazi smatraju Izrael odgovornim, a daleko bolje ocenjuju Palestinu od Izraela u segmentu ocenjivanja glavnih aktera međunarodne politike.
- Kod građana opada pesimizam oko njihovog životnog standarda naredne godine, uz ipak primetne velike socioekonomske razlike merene prvenstveno kroz mogućnosti građana da kupuju robe i usluge. Natpolovičan udeo populacije ima dovoljno novca samo za hranu i boravak ili ni toliko.

DVOMESEČNI PREGLED NOVEMBAR 2023-JANUAR 2024.

Novi treći put
novi pristup za novo vreme

NED | NATIONAL
ENDOWMENT
FOR
DEMOCRACY
SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

the
beacon
project | IRI

JANUAR 2024.